

Saksfremlegg

Tilstandsrapport Barnehage 2025

Sakens gang:

Utvalgssaknr: Møtedato: Utvalgets navn:

03.06.2026 Utvalg for helse, oppvekst og kultur

16.06.2026 Kommunestyret

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Tilstandsrapport for barnehage 2025 tas til orientering.

Bakgrunn for saken

I tråd med barnehageloven og nasjonale føringer om systematisk kvalitetsarbeid kan kommunen som barnehageeier legge fram en samlet vurdering av tilstanden i barnehagesektoren. Tilstandsrapport for barnehage 2025 gir et helhetlig bilde av kvalitet, utviklingstrekk og utfordringer i både kommunale og private barnehager i Melhus kommune.

Rapporten er forankret i kommuneplanens samfunnsdel, oppvekststrategien og arbeidet med tverrfaglig samarbeid og forebyggende innsats for barn og unge. Den skal fungere som grunnlag for politisk dialog og prioriteringer, og bidra til en langsiktig og bærekraftig utvikling av barnehagetilbudet.

Tilstandsrapporten viser at barnehagene i Melhus kommune i hovedsak holder god kvalitet, særlig når det gjelder barns trivsel, utvikling og foreldres tilfredshet. Samtidig peker rapporten på flere sentrale utfordringsområder, blant annet knyttet til bemanning og rekruttering, kapasitet og fleksibilitet i tilbudet, samt behov for systematisk kompetanseutvikling og videreutvikling av kvalitetsarbeidet.

Endringer i barnetall og økt variasjon i etterspørselen etter barnehageplasser, kombinert med krav til kompetanse og bemanning, stiller økte krav til langsiktig planlegging og helhetlig styring av sektoren.

Rapporten løfter også fram betydningen av sammenheng i oppvekstløpet og behovet for tett samarbeid mellom barnehage, skole og øvrige tjenester.

Saken legges fram for å gi kommunestyret et oppdatert kunnskapsgrunnlag om tilstanden i barnehagesektoren, og for å legge til rette for videre politiske drøftinger om prioriteringer og utvikling av barnehagetilbudet i Melhus kommune.

Saksutredning

Tilstandsrapport for barnehage 2025 gir en samlet vurdering av kvaliteten i barnehagesektoren i Melhus kommune, og belyser sentrale utviklingstrekk, styrker og utfordringer.

Barnehagesektoren i Melhus kjennetegnes av et desentralisert tilbud med både kommunale og private barnehager av ulike størrelser. Denne strukturen gir nærhet til brukerne, men medfører også begrenset fleksibilitet i utnyttelse av kapasitet og bemanning. Samlet vurderes kapasiteten innenfor hovedopptaket som tilstrekkelig, men tilflytting gjennom året skaper utfordringer med å tilby plass utenom ordinære opptaksprosesser.

Foreldreundersøkelsen viser gjennomgående svært gode resultater, både når det gjelder barns trivsel, utvikling og samlet tilfredshet. Dette indikerer høy kvalitet i barnehagemiljøet og god relasjonskompetanse i personalet. Samtidig understrekes det at kvaliteten er avhengig av stabil bemanning, tilstrekkelig ledelseskapasitet og kontinuerlig arbeid med pedagogisk utvikling.

Når det gjelder bemanning og kompetanse, oppfyller kommunen i hovedsak lovpålagte normer, og har en relativt høy andel ansatte med relevant utdanning. Samtidig er sektoren sårbar ved fravær og rekrutteringsutfordringer, særlig i mindre enheter. Det er også behov for å styrke langsiktig og systematisk kompetanseutvikling, sett i lys av nye krav og føringer fra 2026.

Innen området inkludering og tidlig innsats vurderes barnehagene som viktige arenaer for forebygging. Andelen barn med spesialpedagogisk hjelp ligger på et forventet nivå, men det pekes på behov for økt bevissthet rundt bruk av kompetanse i tiltakene, samt styrking av det allmennpedagogiske tilbudet for å redusere behovet for individuelle vedtak.

Det systematiske kvalitetsarbeidet er i tråd med nasjonale krav, men har vært påvirket av ressursmessige begrensninger. Reduksjon i møtevirksomhet og manglende midler til videreutdanning påvirker muligheten for utviklingsarbeid og kompetanseheving. Det vurderes som nødvendig å styrke rammene for kvalitetsarbeid fremover.

Rapporten viser videre at utviklingen i barnetall samlet sett er relativt stabil, men med geografiske variasjoner. Dette skaper behov for økt fleksibilitet i organisering og en mer langsiktig planlegging av kapasitet og bygningsmasse. Flere barnehagebygg har behov for oppgradering eller utskifting på sikt.

Rekruttering av kvalifisert personale vurderes som en av de største utfordringene fremover, forsterket av nasjonale utviklingstrekk med forventet mangel på barnehagelærere. Dette stiller krav til strategisk arbeid med rekruttering, kompetanse og arbeidsmiljø.

Tilstandsrapporten peker samlet på behov for å se kvalitet, kapasitet, organisering og kompetanse i sammenheng. Videre utvikling av barnehagesektoren forutsetter en helhetlig og langsiktig tilnærming, med tydelige prioriteringer og tiltak som understøtter et likeverdig og bærekraftig barnehagetilbud.

Konsekvenser for økonomi

Tilstandsrapporten for barnehage 2025 viser at barnehagesektoren i hovedsak drives innenfor gjeldende økonomiske rammer, men at disse rammene påvirker kvalitet og handlingsrom på flere områder.

Gjennomførte omstillingstiltak har blant annet medført reduksjon i møtevirksomhet og begrensede muligheter for kompetanseutvikling og utviklingsarbeid. Dette kan over tid ha konsekvenser for kvaliteten i det pedagogiske tilbudet, arbeidsmiljøet og evnen til systematisk kvalitetsutvikling.

Sektoren står samtidig overfor flere forhold som vil ha økonomiske konsekvenser framover:

- behov for økt innsats innen rekruttering og kompetanseutvikling
- forventede strengere krav til bemanning og kompetanse
- behov for vedlikehold, oppgradering og eventuelt nybygg av barnehagebygg
- behov for økt fleksibilitet i kapasitet for å håndtere variasjoner i barnetall og etterspørsel

Manglende investeringer eller tilpasninger over tid kan føre til økte kostnader knyttet til midlertidige løsninger, mindre effektiv ressursutnyttelse og redusert kvalitet i tilbudet.

Samtidig viser rapporten at målrettet bruk av ressurser, særlig innen kompetanse, tidlig innsats og kvalitetsutvikling i det allmennpedagogiske tilbudet, kan bidra til å forebygge behov for mer omfattende og kostnadskrevenne tiltak på sikt.

Videre økonomiske prioriteringer må derfor ses i sammenheng med behovet for å sikre et bærekraftig, fleksibelt og kvalitativt godt barnehagetilbud i kommunen.

Konsekvenser for folkehelse

Barnehagen er en sentral arena i kommunens arbeid med folkehelse og utjevning av sosiale forskjeller. Et barnehagetilbud av god kvalitet bidrar til trivsel, trygghet, sosial tilhørighet og god utvikling hos barn, og har dermed stor betydning for barnas nåværende og framtidige helse.

Tilstandsrapporten viser at barn i Melhusbarnehagene i stor grad trives godt og opplever et trygt og inkluderende miljø. Dette gir et godt grunnlag for positiv utvikling og livsmestring, og er en viktig beskyttelsesfaktor i et folkehelseperspektiv.

Samtidig peker rapporten på forhold som kan ha betydning for folkehelsen dersom de ikke følges opp:

- sårbarhet knyttet til bemanning og stabilitet i personalet
- begrenset kapasitet og fleksibilitet i tilbudet
- redusert handlingsrom for systematisk kvalitets- og utviklingsarbeid
- behov for styrket kompetanse innen inkludering og tidlig innsats

Tidlig innsats og kvalitet i det allmennpedagogiske tilbudet er særlig viktig for å forebygge senere utfordringer knyttet til helse, læring og deltakelse. Barnehagenes evne til å identifisere behov tidlig og iverksette gode tiltak i samarbeid med foresatte og støttetjenester har stor betydning for barns utviklingsløp.

Videre vil godt samarbeid mellom barnehage, skole og øvrige tjenester bidra til helhetlige og sammenhengende oppvekstløp, som styrker barn og unges forutsetninger for god helse og livskvalitet.

Samlet sett vurderes barnehagetilbudet i Melhus som en viktig og positiv faktor i kommunens folkehelsearbeid, men videre utvikling av sektoren vil være avgjørende for å opprettholde og styrke denne effekten.

Konsekvenser for klima og miljø

Barnehagesektoren har samlet sett begrensede direkte konsekvenser for klima og miljø, men påvirker likevel gjennom drift, bygningsmasse og transport.

Tilstandsrapporten viser at flere av barnehagebyggene har behov for oppgradering eller utskifting på sikt. Dette vil ha betydning for klima og miljø, både gjennom ressursbruk i byggeprosesser og muligheter for å realisere mer energieffektive og bærekraftige løsninger. Langsiktig planlegging av bygningsmassen gir derfor et viktig handlingsrom for å redusere klimabelastning og energiforbruk.

Barnehagestrukturen, med mange mindre enheter fordelt geografisk i kommunen, bidrar til nærhet til brukerne og kan redusere transportbehov for familier i hverdagen. Samtidig kan denne organiseringen gi mindre fleksibilitet i utnyttelse av kapasitet, noe som indirekte kan påvirke ressursbruk og arealeffektivitet.

Driften av barnehagene innebærer også et løpende forbruk av materiell og ressurser. Systematisk arbeid med miljøbevisst praksis i barnehagene, herunder gjenbruk, avfallsreduksjon og bevisst forbruk, kan bidra til å redusere miljøavtrykket. Dette har også en viktig pedagogisk dimensjon, ved at barna tidlig får erfaring med bærekraftige valg og holdninger.

Samlet sett vurderes det at framtidige valg knyttet til organisering, kapasitet og bygningsmessig utvikling vil ha størst betydning for klima- og miljøpåvirkningen i sektoren. Dette bør ses i sammenheng med kommunens overordnede mål og strategier for bærekraftig utvikling.

Konsekvenser for arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet i barnehagesektoren er tett knyttet til bemanning, organisering og rammebetingelser for drift. Tilstandsrapporten viser at Melhusbarnehagene har mange ansatte med relevant kompetanse og et godt grunnlag for å skape trygge og stabile arbeidsmiljø, men også at sektoren har sårbarheter.

Særlig pekes det på utfordringer knyttet til:

- sårbarhet ved fravær og begrenset tilgang på vikarer
- små fagmiljøer, som kan gi mindre rom for faglig støtte og erfaringsdeling
- rekrutteringsutfordringer, særlig i enkelte geografiske områder

- redusert tid til møter og utviklingsarbeid som følge av økonomiske tilpasninger

Reduksjon i møtevirksomhet og begrenset handlingsrom for kompetanseutvikling kan over tid påvirke både arbeidsmiljø og kvaliteten på det pedagogiske arbeidet. Tilstrekkelig tid til refleksjon, samarbeid og faglig utvikling er viktige faktorer for trivsel, mestring og redusert belastning i arbeidshverdagen.

Arbeidet med nærvær og arbeidsmiljø er identifisert som et viktig satsingsområde, men er i begrenset grad gjennomført som planlagt. Dette innebærer et behov for videre oppfølging, særlig med tanke på å håndtere belastninger knyttet til relasjonelt arbeid, sykefravær og kvinnehelse i sektoren.

Stabil ledelse og forutsigbare rammer vurderes som sentrale faktorer for å sikre et godt arbeidsmiljø. Videre vil systematisk arbeid med kompetanseutvikling, rekruttering og organisering av tjenesten være viktig for å styrke robustheten i personalgruppene.

Samlet sett vurderes det at videre utvikling av barnehagesektoren må ha oppmerksomhet på arbeidsmiljø som en forutsetning for kvalitet i tjenestene og for å sikre rekruttering og stabilitet i personalet over tid.

Kommunedirektørens vurdering og konklusjon

Kommunedirektøren vurderer at barnehagesektoren i Melhus kommune i hovedsak holder god kvalitet. Særlig gjelder dette barns trivsel, utvikling og samarbeid med foresatte, der resultatene fra foreldreundersøkelsen er gjennomgående svært gode. Dette gir et solid fundament for videre utvikling av barnehagetilbudet.

Samtidig synliggjør tilstandsrapporten flere strukturelle utfordringer som vil være avgjørende å håndtere i årene framover. Dette gjelder særlig knyttet til rekruttering og stabilitet i personalet, kapasitet og fleksibilitet i tilbudet, samt behovet for langsiktig planlegging av kompetanse og bygningsmasse. Endringer i barnetall og økt variasjon i etterspørsel forsterker behovet for en mer helhetlig og framtidsrettet styring av sektoren.

Kommunedirektøren vil særlig peke på følgende utviklingsområder:

- styrking av systematisk kompetanseutvikling og kvalitetsarbeid
- tiltak for å sikre rekruttering, stabil bemanning og gode arbeidsmiljø
- økt fleksibilitet i kapasitet og organisering av barnehagetilbudet
- langsiktig planlegging av bygningsmasse og struktur
- videreutvikling av helhet og sammenheng i oppvekstløpet

Det vurderes som nødvendig å se disse områdene i sammenheng, der kvalitet, kapasitet, organisering og økonomi balanseres innenfor bærekraftige rammer. Tidlig innsats og kvalitet i det allmennpedagogiske tilbudet vil være særlig viktig for å sikre gode oppvekstvilkår og redusere behovet for mer omfattende tiltak senere.

Vedlegg

- 1 Tilstandsrapport 2025 barnehage
- 2 Årsmelding barnehage 2025